

Список використаних джерел

1. Постанова Верховного Суду від 05.06.2024 р. у справі № 725/5934/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119681151>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України № 770 від 06.05.2000 «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF#Text>.
3. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 188 від 01.08.2000 «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0512-00#Text>.
4. Наказ генерального прокурора від 30.09.2021 № 309 «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309905-21#Text>.
5. Постанова Верховного Суду від 07.04.2021 р. у справі № 203/337/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96243744>.
6. Постанова Верховного Суду від 22.03.2023 року у справі № 161/1921/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109810013>.
7. Постанова Верховного суду від 09 квітня 2020 року у справі № 727/6578/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88749345>.

Янкевич Дмитро Петрович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Львівського національного університету
імені Івана Франка;

Першин Владислав Сергійович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Науковий керівник:

доцент кафедри кримінального права
і кримінології Львівського національного
університету імені Івана Франка, кандидат
юридичних наук **Сень І. З.**

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ФІЗИЧНОГО НАСИЛЬСТВА ЯК РІЗНОВИДУ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ЗА СТ. 126-1 КК УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

11 травня 2011 року у Стамбулі була відкрита для підписання Конвенція Ради Європи про запобігання насильству

стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція), яка на сьогодні вважається одним із найпрогресивніших міжнародних важелів протидії домашньому насильству [1, с. 6]. З метою гармонізації вітчизняного кримінального законодавства із міжнародними стандартами, законодавець у 2017 році доповнив Кримінальний кодекс України (далі – КК України) статтею 126-1, яка передбачає кримінальну відповідальність за домашнє насильство та визначає, що таким насильством є умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває або перебував у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи [2]. Проте, попри закріплення даного явища у кримінальному законі, невизначеним в КК України залишається поняття фізичного насильства в контексті ст. 126-1 КК України

Згідно з п. 17 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі – ЗУ), фізичне насильство визначається як форма домашнього насильства, що включає, зокрема, нанесення побоїв, мордування та заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості [3]. Проте, таке визначення у ЗУ не можна прямо застосовувати при кваліфікації фізичного насильства за ст. 126-1 КК України, оскільки санкція у ч. 1 ст. 122 КК України (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження) передбачає найсуворіший вид покарання у вигляді позбавлення волі на строк до трьох років, а санкція у ч. 1 ст. 121 КК України (умисне тяжке тілесне ушкодження) – на строк від п'яти до восьми років. При цьому, у санкції ст. 126-1 КК України найсуворішим видом покарання є позбавлення волі на строк до двох років, з чого випливає, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 126-1 КК України, є спеціальною нормою про привілейований склад по відношенню до складів, передбачених ч. 1 ст. 121 та ч. 1 ст. 122 КК України [4, с. 138; 5, с. 45], що є прямим порушенням принципів справедливості та пропорційності у правозастосуванні.

В теорії кримінального права виникають дискусії з приводу вирішення даного питання. Окремі науковці стверджують, що фізичне насильство в контексті домашнього насильства потребує додаткової кваліфікації в тому числі й за

ст. 121 та 122 КК України, якщо такі наслідки настали [6, с. 71]. Проте, ми не можемо поділити дану позицію, оскільки кваліфікація нанесення винуватцем умисних тяжких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень в контексті домашнього насильства за ст. 126-1 та ст. 121/122 КК України як сукупності кримінальних правопорушень, якщо такі діяння були вчинені на одному чи кількох етапах систематичності, є порушенням принципу заборони подвійного інкримінування. На нашу думку, при нанесенні умисних середньої тяжкості або тяжких тілесних ушкоджень як одного із компонентів систематичного фізичного насильства, передбаченого ст. 126-1, такі діяння варто кваліфікувати лише за ст. 121/122 КК України.

Подібна ситуація із тлумаченням норм про домашнє насильство спостерігається у Карному кодексі Республіки Польща (далі – Карний кодекс). Зокрема, ч. 1 ст. 207 Карного кодексу передбачає певний вид покарання тому, хто фізично або психічно знущається над близькою особою або над іншою особою, яка перебуває в постійній або тимчасовій залежності від винуватця [7]. У диспозиції цієї статті не конкретизовано, якої тяжкості повинні бути тілесні ушкодження, нанесені суб'єктом потерпілій особі. Натомість, правова доктрина стверджує, що під фізичним знущенням над потерпілим в контексті даної норми варто розуміти легке тілесне ушкодження, що не призводить до тривалого розладу функцій організму (ч. 2 ст. 157 Карного кодексу), а також побої або участь у бійці, що не призводить до тяжкого тілесного ушкодження (ст. 158 Карного кодексу) [8, с. 214]. Відповідно, ч. 1 ст. 207 виступає в ролі спеціальної норми про кваліфікований склад лише щодо ч. 2 ст. 157 та ст. 158 Карного кодексу.

Таку позицію підтримує і польська судова практика. Зокрема, у вирокі Окружного суду у Вишкові (II Карний відділ) № К 332/15 від 23.10.2015 року суд кваліфікував легке тілесне ушкодження, що не призводить до тривалого розладу функцій організму, вчинене винуватцем стосовно своєї дружини, за ч. 1 ст. 207 Карного кодексу [9].

До того ж, на відміну від чинного КК України, Карний кодекс у статті про домашнє насильство передбачає деякі кваліфікуючі ознаки. Зокрема, ч. 2 ст. 207 Карного кодексу встановлює покарання за вчинення дій, передбачених ч. 1 цієї статті, які пов'язані із застосуванням особливої жорстокості [8]. Диспозиція цієї норми також не окреслює, що варто розуміти під таким діянням. Натомість, правова доктрина тлумачить

фізичне насильство в контексті ч. 2 ст. 207 Карного кодексу як, зокрема, тривале діяння, що призвело до середньої тяжкості тілесних ушкоджень (ч. 1 ст. 157 Карного кодексу) [10, с. 378].

Цієї позиції притримується і Верховний Суд Республіки Польща у рішенні № I KZP 1/15 від 31.03.2015 року, де наголошує на тому, що інкримінування особи, яка вчинила фізичне насильство в контексті домашнього насильства, ч. 1 ст. 157 Карного кодексу вважається неправильним застосуванням карного законодавства [11].

Що стосується тяжкого тілесного ушкодження, наука карного права стверджує, що жодна із частин ст. 207 Карного кодексу не охоплює собою таке діяння, а вчинення тяжкого тілесного ушкодження винуватцем в контексті домашнього насильства слід кваліфікувати лише за ст. 156 Карного кодексу [12, с. 219]. Також на цьому наголошує Верховний Суд Республіки Польща у постанові № V CSK 239/09 від 22.10.2010 року, де стверджує, що притягнення винуватця до відповідальності за ч. 1 ст. 156 та ч. 2 ст. 207 Карного кодексу слід вважати порушенням принципу заборони подвійного інкримінування [13].

Тож, за наявності ознак фізичного насильства як різновиду домашнього насильства при кваліфікації діянь суб'єкта варто застосовувати ст. 126-1 КК України як спеціальну норму лише щодо нанесення легких тілесних ушкоджень, передбачених ч. 1 та ч. 2 ст. 125, а також побоїв та мордувань, передбачених ч. 1 ст. 126 КК України. Позицію вітчизняних науковців щодо кваліфікації заподіяння при вчиненні домашнього насильства умисних тяжких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень за ст. 126-1 та ст. 122/121 КК України вважаємо такою, що порушує принцип недопустимості подвійного інкримінування. До того ж, пропонуємо доповнити ст. 126-1 КК України частиною другою з наступним формулюванням: ті самі діяння, якщо вони спричинили середньої тяжкості тілесні ушкодження; та частиною третьою з наступним формулюванням: діяння, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі тілесні ушкодження. При цьому, ч. 2 та ч. 3 ст. 126-1 КК України повинні виступати у ролі спеціальних норм про кваліфіковані склади стосовно ч. 1 ст. 122 та ч. 1 ст. 121 КК України відповідно. Відтак, на нашу думку, санкція за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 126-1, повинна передбачати більш суворе покарання, ніж ч. 1 ст. 122, а

передбаченого ч. 3 ст. 126-1 – більш суворе, ніж санкція ч. 1 ст. 121. Вважаємо, що шляхом внесення таких доповнень та змін вдасться вирішити питання про неоднозначність застосування ст. 126-1 КК України в контексті фізичного насильства.

Список використаних джерел

1. Вознюк А.А. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство: питання теорії та практики. *Форум права*. 2019. № 55(2). С. 6–14.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.

4. Сень І.З. Спеціальні норми у кримінальному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2020. 268 с.

5. Харитонова О.В. Ключові засади гендерної політики в кримінальному праві України та основні напрями реформ щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству : наук.-практ. посіб. Харків : Права людини, 2018. 344 с.

6. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М.І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2019. 288 с.

7. Kodeks karny : Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-karny-16798683>.

8. Budyn-Kulik M. i in. Kodeks karny. Praktyczny komentarz. 9. Wydanie. Stan prawny na 1 marca 2019 r. Redakcja naukowa Marek Mozgawa. Warszawa : Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2019. 748 s.

9. Wyrok Sądu Rejonowego w Wyszkwie (II Wydział Karny) od 23.10.2015 r. Sygn. akt № K 332/15. URL: <https://www.saos.org.pl/judgments/196211>.

10. Wąsek A. Kodeks karny. Część szczególna. Tom I i Tom II. 4. Wydanie. C.H. Beck. Warszawa, 2010. 1271 s.

11. Postanowienie Sądu Najwyższego od 31.03.2015 r. Sygn. akt № I KZP 1/15. URL: https://www.sn.pl/SitePages/Strona_startowa.aspx.

12. Zoll A. Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Wyd. IV. Warszawa, 2012. 612 s.

13. Postanowienie Sądu Najwyższego od 22.10.2010 r. Sygn. akt № V CSK 239/09. URL: <https://www.saos.org.pl/judgments/91702>.